

Stemmen op papier

De uitgaven van Poetry International 1970-2014

In de Knipscheer 2014

Bas Kwakman

(U treft hieronder de eerste vier van in totaal 9 hoofdstukken. In het originele boekje (te bestellen bij www.indeknipscheer.nl) is tevens een volledige lijst opgenomen van alle uitgaven van Poetry International)

1. Het podium en het boek

In november 2013 is Stichting Poetry International verhuisd. Ruim vijftig strekkende meter aan Nederlandstalige poëzie en ruim tachtig meter aan internationale poëzie is daarbij door onze handen gegaan. Alle boeken zijn afgestoft, nagekeken, bestempeld en, voor een fors deel, opgeruimd. Dozen vol zijn naar middelbare scholen en openbare leeszalen gebracht. Enkele exemplaren zijn in de container beland.

Een verhuizing brengt lijn en overzicht in een collectie. Zo staan hier, in mijn nieuwe kantoor boven Zaal de Unie, ruim honderd publiksuitgaven van Poetry International vanaf 1970, min of meer compleet, strak in gelid naast elkaar. De oeruitgaven van de festivalbrochures vanaf 1970 uiterst links en *Ergens in Amerika* van John Ashbery uit 2013 uiterst rechts.

Poetry International is geen uitgeverij. Wij organiseren het jaarlijkse Poetry International Festival, de Poëzieweek, de jaarlijkse uitreiking van de VSB Poëzieprijs en realiseren de toonaangevende internationale website www.poetryinternational.org. We hebben het veel te druk om zelf boeken uit te geven. Sinds de oprichting van Poetry International in 1970 is de markt echter maar karig bedeed als het gaat om goede uitgaven van internationale poëzie. Vanaf het ontstaan van Poetry International is daarom elke mogelijkheid aangegrepen om internationale poëzie in de best mogelijke vorm en vertaling uit te brengen, al was het maar met de jaarlijkse festivalbrochure. Van 1970 tot en met 2002 ⁽¹⁻³³⁾ waren dit losse uitgaven met een grote diversiteit aan titel, uiterlijk, formaat en uitgever, van de ongesneden brochure *Five Poems by Paul van Ostaijen* ⁽³⁾ door uitgeverij Delta, een stapel A-vijfjes met een nietje uit 1973 onder de titel *Poetry International* ⁽⁴⁾ door Donia Pers, een uitgave van *Literair Café de Overheid* ⁽¹⁵⁾ (waarover Bert Schierbeek ooit opmerkte dat het de enige overheid was die deugde) en de befaamde brochures met verzamelwaardige omslagen van Lucebert ⁽²⁶⁾ en Hugo Claus ⁽²⁷⁾.

Vanaf 2002 werd de jaarlijkse festivalbloemlezing onder de titel *Hotel Parnassus* uitgegeven in samenwerking met Uitgeverij De Arbeiderspers ⁽³⁴⁻⁴¹⁾. Deze bloemlezingen bevatten zes pagina's poëzie van elke festivaldichter in vertaling. Vanaf 2010 worden deze festivalbloemlezingen volledig in eigen beheer uitgegeven en kregen ze een nieuwe opzet en vorm. In de jaren 2010-2012 ⁽⁴²⁻⁴⁴⁾ verscheen er een cd bij deze uitgaven met daarop thematische selecties van festivalvoordrachten uit het verleden, opgenomen door Radio Nederland Wereldomroep (zie ook 3. *De stem van de dichter*).

Naast de eigen uitgaven van *Hotel Parnassus* zocht - en zoekt - Poetry International regelmatig samenwerking met grote en kleine uitgeverijen. Uitgeverijen als Meulenhoff, Manteau, De Arbeiderspers, Querido, Nieuw Amsterdam en De Bezige Bij, maar ook kleinere uitgeverijen zoals Aristos Rotterdam, Wagner & Van Santen uit Sliedrecht, Hoogland & Van Klaveren uit Hoorn, Studio3005, Tortuca uit Rotterdam/Tilburg, Uitgeverij P uit Leuven of

Azulpress uit Maastricht. Voor een aantal bijzondere uitgaven werd samengewerkt met organisaties als Roteb/Stadsbeheer in Rotterdam, Radio Nederland Wereldomroep, Rijksmuseum Amsterdam, NRC Handelsblad of Amnesty International.

2. Het huwelijk met Meulenhoff (1970-1990)

In 1972 startte Meulenhoff-Nederland de *Poetry International Serie* ⁽⁴⁶⁻⁵⁹⁾.

Deze uitgaven werden uitgebracht in samenwerking met de Rotterdamse Kunststichting, waar Poetry International toen als organisatie nog onder viel. De serie bestaat uit veertien bundels met op taalgebied geselecteerde internationale poëzie, samengesteld en ingeleid door onder andere Breyten Breytenbach, H.C. Ten Berghe, Noriko, Pim van Vroomen, Harry Aveling, Tamir Herzberg, Erika Dedinsky, August Willemsen, Martin Mooij, Egil Tornqvist, Francisco Carraquer, Jana Beranová, Peter Nijmeijer en Karel van Eerd. Ze werden geïllustreerd door Lucebert, Breyten Breytenbach, Joost van de Woestijne, Kristians Tonny, Mario Cesariny de Vasconceles, Gunther Bruno Fuchs, Francesco Clemente en Co Westerik.

Naast de dichtersreeks publiceerde Meulenhoff drie bloemlezingen naar aanleiding van het Poetry International Festival. De eerste is *Spiegel Internationaal, moderne poëzie uit 21 talen* (1988)⁽⁶⁰⁾, samengesteld door Maarten Asscher en Laurens Vancrivel. In hun inleiding noemen zij hun werk ‘onvolledig en indirect’ omdat zij ‘slechts uit de eenentwintig in het Meulenhoff-programma vertegenwoordigde talen hebben gekozen, waardoor bijvoorbeeld de hele Arabische, de Centraal- en Noordafrikaanse, de Roemeense, Noorse en Finse poëzie onbelicht zijn gebleven.’ De tweede bloemlezing, *Woorden in vrijheid, Nederlandse en Vlaamse dichters op Poetry International 1970-1990* ⁽⁶¹⁾, werd samengesteld en ingeleid door Martin Mooij, oprichter van Poetry International.

Woorden in vrijheid was de eerste uitgave van een reeks Poetry Paperbacks. Die reeks kent nog een derde uitgave, namelijk *Een Onafzienbaar Ogenblik, Chinese Dichters van nu* ⁽⁶²⁾, samengesteld en ingeleid door Maghiel van Crevel en dichter/vertaler Lloyd Haft. Bij de samenstelling is niet uitgegaan van ‘de in de Volksrepubliek heersende opvattingen over nieuwe poëzie’, zoals Haft in zijn nawoord schrijft, maar van ‘het oordeel van de vertalers en de bekendheid van de dichters in Nederland.’ Poetry International bood in de jaren zeventig als eerste een podium aan Chinese dichters. Hun voordrachten, toen nog niet voorzien van simultane vertalingen, ontlokten vanuit de zaal het inmiddels beruchte commentaar van de Rotterdamse dichter Frans Vogel: ‘*Harder Chinees, ik ken je verstaan!*’

In 1980 verscheen de eerste *DAM, Poetry International Documents* ⁽⁶³⁻⁶⁴⁾, een periodiek onder redactie van festivaldirecteur Martin Mooij, Laurens Vancrevel en Adriaan van der Staay. Deze uitgave werd met steun van UNESCO door Poetry International en de Rotterdamse Kunststichting uitgegeven. In 1981 volgde nummer 2. Daarna zijn wij hier op kantoor het spoor bijster geraakt, maar in opzet leek het een serie met langlopende ambitie. De uitgaven bevatten gedichten van vooraanstaande festivaldichters met vertalingen in het Engels, zodat een veel breder internationaal publiek dan alleen het festivalpubliek in Rotterdam kennis kon maken met de poëzie van deze vooraanstaande dichters.

3. De stem van de dichter

Het Poetry International Festival is het festival van de stem. Aan die ‘stem’ werd in de beginjaren vooral een politieke betekenis gegeven. Inmiddels gaat het vooral om het stemgeluid van de dichter zelf, die zijn of haar poëzie op het podium in Rotterdam voordraagt. Omdat de organisatie de stem van de dichter zo van belang vindt zijn er aan vele uitgaven, ook toen dat nog niet zo in zwang was, cd’s toegevoegd met geluidsopnamen van dichters tijdens de festivals. In 1994 werd samen met Radio Nederland Wereldomroep, die de geluidsopnamen van de festivals verzorgde, het boekje *Poetry, A Spoken Anthology* ⁽⁶⁵⁾ uitgegeven, met de teksten en stemmen van zestien internationale dichters onder wie Yehuda Amichai, Joseph Brodsky, Hans Magnus Enzensberger, Lars Gustafsson, Seamus Heaney, Miroslav Holub en Wole Soyinka. Deze dichters vormen overigens, voor zover nog in leven, samen de Advisory Board van Poetry International. De cover van het boek bevat een grafiek van Lucebert, destijds een van de vaste vormgevers van Poetry International.

In november 1998 bracht Koningin Beatrix een staatsbezoek aan Rusland. Ter gelegenheid van dit bezoek werd samen met de Radio Nederland Wereldomroep een geheel tweetalig boek op groot formaat uitgebracht met de poëzie en de stemmen van de Russische dichters die tussen 1978 en 1989 in Rotterdam optraden: *Russische dichters op Poetry International 1978-1998* ⁽⁶⁶⁾. Het is tot op de dag van vandaag onduidelijk of Koningin Beatrix het boek, met daarin het werk van een aantal uit Rusland verbannen dichters, destijds ook daadwerkelijk aan de toenmalige president heeft gegeven.

In 2001 verscheen het boek *Eenenvijftig stemmen uit de wereldpoëzie* ⁽⁶⁷⁾, samengesteld door Katinka van Dorp van Stichting Wereldpoëzie. Dit prachtig gebonden en vormgegeven boek bevat poëzie in tekst en geluid van eenenvijftig festivaldichters.

In het kader van het veertigjarig bestaan bracht Poetry International in 2009 de box *Ze kwamen om een dichter te zien* ⁽⁶⁸⁾ uit, samengesteld door actrice en dichter Ineke Holzhaus in samenwerking met Uitgeverij Wagner & Van Santen en Radio Nederland Wereldomroep. De in groen linnen uitgevoerde box bevat vijftien cd's met festivalopnames, gerangschikt naar taalgebied, en een tweetalige, ruim 530 pagina's tellende bundel. De box werd tijdens de jubileumeditie van het festival in 2009 aan Koningin Beatrix overhandigd en is inmiddels een gezocht collectorsitem.

Geachte lezer,

De overige 5 hoofdstukken en een volledige lijst van uitgaven zijn te vinden in het boekje:

Stemmen op papier

De uitgaven van Poetry International 1970-2014

In de Knipscheer 2014

www.indeknipscheer.nl